

N:o 7.

Ank. till Riksd. kansli den 14 april 1896, kl. 2 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af 2 § 4:o och 3 § 10:o tryckfrihetsförordningen äfvensom väckt motion om ändring af 3 § 10:o tryckfrihetsförordningen.

Till konstitutionsutskottets handläggning hafva båda kamrarne hänvisat Kongl. Maj:ts till Riksdagen aflåtna proposition n:o 23, deruti Kongl. Maj:t till Riksdagens pröfning i grundlagsenlig ordning framlagt följande förslag till ändrad lydelse af 2 § 4:o och 3 § 10:o tryckfrihetsförordningen:

§ 2.

4:o. I grund — — — som helst.

Vid föregående tillåtelse skola följande undantag ovägerligen iakttagas:

Att protokoll — — — uppenbara.

Att ej några — — — femtio riksdaler.

Att sådana handlingar rörande försvarsverket, hvilkas kungörande kan medföra våda för rikets säkerhet, och om hvilka Konungen förordnat, att de skola hållas hemliga, icke må utlemnas eller i tryck offentliggöras. Den häremot bryter, straffes med fängelse från och med en månad till och med två år eller i ringare fall med böter från och med trettio tre riksdaler sexton skillingar till och med trehundra trettio tre riksdaler sexton skillingar, och skriften konfiskeras.

Att, i hvad — — — femtio riksdaler.

Det skall ock — — — sexton skillingar.

Att protokoll — — — sexton skillingar.

Att ingen må tillåtas att, i andra fall än allmänna lagen och nu gällande författningar utstaka, meddela eller till tryck utlemna utdrag af kyrkoböcker eller af andra själavården och kyrkodisciplinen rörande handlingar, i afseende på enskilda personers lefverne och seder, såvidt de lända dem till skada eller förklenande; och att ej heller utdrag af det i riket inrättade straffregister må meddelas i andra fall, än gällande författning utstakar. Den häremot bryter, böte trettio tre riksdaler sexton skillingar.

Att sådant — — — hufvudsaken.

I öfrigt — — — stadgadt är.

§ 3.

10:o. Allt kungörande i tryck af hvad som hörer till statens å färde varande underhandlingar med främmande magter, eller eljest af Konungens, i sammanhang med dem, tillämnade beslut och afsigter, samt dess ministrars, råds och sändebuds värf, om det ej sker med regeringens tillstånd, eller med officiel tillåtelse; förbrytelsen straffes enligt allmän lag, och skriften konfiskeras; och

kungörande i tryck, under krigstid eller vid krigsfara, sedan Konungen deremot meddelat förbud, af underrättelser om krigsmagtens ställning eller rörelser eller om andra åtgärder eller anstalter för försvaret. Den häremot bryter, straffes efter allmän lag, om gerningen är i den med straff belagd, men eljest med fängelse från och med en månad till och med två år eller i ringare fall med böter från och med trettio tre riksdaler sexton skillingar till och med trehundra trettio tre riksdaler sexton skillingar, och skriften konfiskeras.

De skäl, som ligga till grund för den kongl. propositionen, innefattas i ett af chefen för justitiedepartementet i statsrådet den 31 januari 1896 afgifvet, så lydande yttrande:

»Inför Eders Kongl. Maj:t får jag härmed underdånigst anmäla två särskilda framställningar om tillägg till gällande tryckfrihetsförordning, hvilka framställningar synas mig böra föranleda, att förslag i ämnet förelägges Riksdagen.

I underdånig skrifvelse den 21 sistlidne november har t. f. chefen för generalstaben anført, att i tryckfrihetsförordningen lagligt skydd sak-

nades mot offentliggörandet såväl af mobiliseringsplaner och liknande försvarsverket rörande handlingar som ock, vid krigsfara eller under krigstid, af underrättelser om krigsmagtens ställning eller rörelser eller om andra åtgärder eller anstalter för försvaret, hvilkas kungörande kunde medföra våda för rikets säkerhet, och att det vore så mycket mera beklagligt, att denna brist i lagstiftningen icke för länge sedan blifvit afhulpen, som hemlighållandet redan under fredstid af den del utaf krigsförberedelserna, hvilken kunde innefattas under benämningarna mobiliseringsplaner och liknande försvarsverket rörande handlingar, vore en åtgärd så naturlig och nödvändig, att den måst anbefallas och vidtagas, oaktadt gällande grundlag deråt ej gifve stöd; och har t. f. chefen för generalstaben för ty gjort framställning derom, att erforderliga bestämmelser i berörda hänseenden måtte införas i tryckfrihetsförordningen.

Den sålunda begärda lagstiftningsåtgärden har redan tillföre varit ifrågasatt.

I det förslag till tryckfrihetslag, som genom nådig proposition framlades för 1887 års i januari sammanträdande Riksdag, föreslogs *dels* att, om Konungen förordnat, att vissa handlingar rörande försvarsverket, hvilkas kungörande kunde medföra våda för rikets säkerhet, skulle hållas hemliga, sådana handlingar icke finge utlemnas eller i tryck offentliggöras, *dels* att, om Konungen vid krigsfara eller under krigstid genom offentlig kungörelse förbjudit meddelande åt allmänheten af underrättelser om krigsmagtens ställning eller rörelser eller om andra åtgärder eller anstalter för försvaret, sådana underrättelser icke finge i tryck offentliggöras, *dels* att öfverträdelse af hvad sålunda vore stadgadt skulle bestraffas med böter från och med 25 till och med 500 kronor eller fängelse från och med en månad till och med 2 år. Detta förslag blef som bekant i anseende till Riksdagens upplösning icke af Riksdagen behandladt.

Sedermere väcktes vid 1893 års riksdag af enskild motionär förslag om tillägg *dels* till § 2 mom. 4 af gällande tryckfrihetsförordning af innehåll, att mobiliseringsplaner och dithörande handlingar rörande försvarsverket, hvilkas kungörande Konungen funne kunna medföra våda för rikets försvar och säkerhet och därför böra hållas hemliga, icke finge utlemnas, och att, om sådana handlingar i tryck kungjordes, utgifvaren skulle straffas med fängelse i högst 2 år; *dels* ock till 3 § 10 mom. samma förordning i syfte att såsom missbruk af tryckfriheten skulle anses allt kungörande i tryck af hvad som i krigstid för fienden uppenbarade krigsmagtens ställning eller rörelser eller något rådslag eller beslut derom, och att dylik förbrytelse skulle bestraffas enligt allmän lag samt skriften konfiskeras.

I det utlåtande, som konstitutionsutskottet afgaf i anledning af sist-

berörda förslag, anförde utskottet, att, då såsom undantag från den i tryckfrihetsförordningen gifna regel, att det skall vara en hvar tillåtet att i tryck utgifva allmänna handlingar, vore stadgad, att protokoll hållna hos Konungen i ministeriella ärenden och kommandomål eller statsrådets protokoll och handlingar icke kunde före 50 år efter protokollets eller handlingens datum till tryckning befordras eller utan vederbörandes tillstånd utbekommas, borde det, enligt utskottets uppfattning, icke råda någon tvekan derom, att mobiliseringsplaner och dithörande handlingar, å hvilka fastställelse af Kongl. Maj:t meddelats, vore i tryckfrihetsförordningen skyddade mot obehörigt offentliggörande. Deremot och särskildt med hänsyn till föreskriften i samma förordning att alla handlingar, hvilkas offentliggörande ej blifvit i förordningen uttryckligen förbjudet, kunde i tryck utgifvas, vore det tvifvelaktigt, huruvida förslag till mobiliseringsplaner eller förarbeten dertill eller sådana handlingar, som möjligen upprättades till fullständigande af förut uppgjorda planer, kunde, innan vederbörlig fastställelse derå kommit, undandragas allmänhetens kännedom. Utskottet funne för ty en lagstiftningsåtgärd i ändamål att i nämnda afseende förtydliga tryckfrihetsförordningens bestämmelser vara både behöflig och gagnelig.

Olika meningar hade emellertid — anförde utskottet vidare — inom utskottet yppats dels derom, huru det skydd mot obehörigt offentliggörande, som åt ifrågavarande handlingar skulle beredas, lämpligast borde komma till stånd och i tryckfrihetsförordningen uttryckas, dels ock beträffande det ansvar, som borde följa å ett dylikt offentliggörande. Under det en mening velat stadga, att mobiliseringsplaner och dithörande handlingar ej någonsin finge utan Konungens tillstånd utlemnas, äfvensom ansett, att å offentliggörandet i tryck af sådana handlingar, när de skulle hållas hemliga, ej borde följa mindre straff än fängelse, så hade en annan åsigt velat göra gällande, att utlemnande af mobiliseringsplaner och till grund för dem liggande handlingar skulle kunna förvägras endast i det fall, att deras offentliggörande blifvit, såsom för rikets säkerhet vådligt, genom förordnande af Konungen i statsrådet förbjudet; och borde enligt sistnämnda åsigt öfverträdan af detta förbud kunna, der omständigheterna ej vore synnerligen försvårande, få umgällas med böter.

Beträffande det föreslagna tillägget till § 3 mom. 10 tryckfrihetsförordningen hade inom utskottet erkänts vigten af ett lagstadgande, egnadt att förekomma meddelande i tryck under krigstid af underrättelser om krigsmagtens ställning eller rörelser eller om andra åtgärder för försvaret. Men äfven i afseende å detta stadgandes affattning hade meningsskiljaktighet inom utskottet uppstått. En mening hade velat till 10 momentets

nuvarande lydelse foga ett tillägg af innehåll, att hvad som i samma moment stadgats äfven skulle gälla för det fall, att någon under krigstid i tryck kungjorde hvad som för fienden uppenbarade krigsmagtens ställning eller rörelser eller något rådslag eller beslut derom, hvarigenom tryckfrihetsförordningens bestämmelse i förevarande hänseende ansågs komma i full öfverensstämmelse med stadgandet i 8 kap. 9 § strafflagen. En annan mening åter hade i nära öfverensstämmelse med den grundsats, som i tyska presslagen fått sitt uttryck, velat åt det ifrågasatta stadgandet gifva den affattning, att meddelande i tryck af underrättelser om krigsmagtens ställning eller rörelser eller om andra åtgärder för försvaret skulle allenast i det fall anses såsom missbruk af tryckfriheten, att Konungen vid krigsfara eller under krig genom kungörelse förbjudit sådana underrättelsers offentliggörande; och skulle för öfverträdelse af detta förbud stadgas särskildt straff, som dock ej borde bestämmas svårare än böter eller fängelse.

Till följd af dessa meningsskiljaktigheter, hvilka icke kunnat med hvarandra sammanjemkas, hade det — meddelar utskottet slutligen — icke lyckats utskottet att utarbete ett ändringsförslag af den beskaffenhet, att utskottet kunnat ega förhoppning, att detsamma skulle vinna Riksdagens bifall, hvadan och då utskottet antog, att, derest Kongl. Maj:t skulle finna frågan vara af sådan vikt, att den borde utan samband med de andra förändringar af tryckfrihetsförordningen, som kunde vara önskvärda, göras till föremål för särskild lagstiftning, framställning derom från Kongl. Maj:t vore att förvänta till annan Riksdag, utskottet hemställde, att motionen icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Då ärendet sedermera förekom till behandling i Riksdagens kamrar, erkändes visserligen behofvet och önskvärdheten af en lagstiftning i ifrågavarande hänseenden, hvadan ock Första Kammaren återremitterade ärendet till förnyad behandling af utskottet; men, då Andra Kammaren biföll utskottets hemställan, kom frågan att förfalla.

T. f. chefen för generalstaben har i sin nu anmälda underdåniga framställning anställt jämförelse mellan de bestämmelser i ifrågavarande hänseende, som föreslagits i den till 1887 års Riksdag aflåtna nådiga proposition och i motionen vid 1893 års riksdag och dervid, beträffande först skydd mot obehörigt offentliggörande af vissa försvarsverkets rörande handlingar, erinrat, att uttrycket i motionen »mobiliseringsplaner och dithörande handlingar» icke vore uttömmande, i det vissa handlingar, som strängt taget icke kunde räknas till vare sig »mobiliseringsplaner» eller »dithörande handlingar», dock borde hållas hemliga, såsom exempelvis de på en allmän försvarsplan grundade och enligt olika förutsättningar redan i fred upprättade planerna för härens strategiska uppmarsch, hvilkas genomförande

berörde många olika myndigheter. Ur denna synpunkt och då det icke kunde vara annat än förmånligt, att laglig form gifves åt handläggningen af samtliga de ärenden, hvilka måste hållas hemliga, har t. f. chefen för generalstaben ansett företräde böra gifvas åt den affattning, som förekommer i 1887 års förslag.

Jemväl beträffande förbudet mot offentliggörande i visst fall af underrättelser om krigsmagtens ställning och rörelser m. m. har t. f. chefen för generalstaben anslutit sig till 1887 års förslag. Att, såsom i motionen till 1893 års Riksdag föreslagits, stadga dylikt förbud allenast i krigstid innebure en påtaglig lucka, i det derigenom krigsmagtens ställning och rörelser m. m. icke komme att åtnjuta skydd mot offentliggörande *före* krigsförklaring, hvaremot denna lucka fyldes genom det i 1887 års förslag använda uttrycket »vid krigsfara eller under krigstid». Vidare skulle enligt motionen förbudet afse endast underrättelser om »krigsmagtens ställning eller rörelser eller något rådslag eller beslut derom», under det 1887 års förslag genom uttrycket »krigsmagtens ställning eller rörelser eller om andra åtgärder eller anstalter för försvaret» i erforderlig grad utvidgade det område, som förbudet komme att gälla.

T. f. chefen för generalstaben har, med hänsyn till hvad han sålunda anfört, hemställt, att till tryckfrihetsförordningen måtte göras två så lydande tillägg, nemligen:

i § 2 mom. 4:

»att sådana handlingar rörande försvarsverket, hvilkas kungörande kan medföra våda för rikets säkerhet och hvilka Konungen därför förordnat skola hållas hemliga, icke må utlemnas eller i tryck offentliggöras. Öfverträdelse häremot straffes med fängelse från och med en månad till och med två år eller i lindrigare fall med böter från och med 25 till och med 500 kronor, hvarjemte skriften konfiskeras»;

och i § 3 mom. 10:

»Har Konungen vid krigsfara eller under krigstid genom offentlig kungörelse förbjudit meddelande åt allmänheten af underrättelser om krigsmagtens ställning eller rörelser eller om andra åtgärder eller anstalter för försvaret, må sådana underrättelser icke i tryck offentliggöras. Öfverträdelse häremot straffes med fängelse från och med en månad till och med två år eller i lindrigare fall med böter från och med 25 till och med 500 kronor, hvarjemte skriften konfiskeras.»

Vid öfvervägande af de sålunda framkomna förslag till lagstiftning i ifrågavarande hänseende och de i anledning deraf afgifna yttranden, anser jag mig till en början böra erinra, att, äfven om, såsom konstitutionsutskottet vid 1893 års riksdag antagit, mobiliseringsplaner och dithörande

handlingar, å hvilka fastställelse af Kongl. Maj:t meddelats, kunna anses vara enligt gällande tryckfrihetsförordning skyddade mot obehörigt offentliggörande, sådant skydd i allt fall icke förefinnes för andra dylika handlingar, än som intagits i eller fogats som bilaga vid protokollet, liksom ej heller för de på Kongl. Maj:ts beslut i ärendet grundade expeditioner, hvilka, så snart de utgått till vederbörande myndigheter, enligt nu gällande lag lära vara för en hvar tillgängliga. Behovvet af den ifrågasatta lagstiftningsåtgärden torde således vara obestriddigt.

Hvad angår den affattning, som bör gifvas åt de erforderliga stadgandena, anser jag mig höra i hufvudsak biträda t. f. chefens för generalstaben förslag.

Det synes mig alltså böra åt Konungen öfverlemnas att bestämma, hvilka försvarsverket rörande handlingar som böra hållas hemliga, helst det svårigen lärer vara möjligt att inom den trånga ramen af ett grundlagsbud nöjaktigt angifva samma handlingar, så att å ena sidan sådana icke undanhållas offentligheten, hvilka kunna utan skada offentliggöras, och å andra sidan handlingar, hvilkas hemlighållande är af vigt för rikets säkerhet, icke varda på grund af ett ofullständigt grundlagsstadgande delgifna allmänheten. Beträffande det ansvar, som bör följa å obehörigt offentliggörande i tryck af handling, som sålunda bör hållas hemlig, synes mig visserligen med hänsyn till förbrytelsens farlighet ansvaret i regel ej böra sättas lägre än fängelse, men som i vissa fall den offentliggjorda handlingen kan vara af underordnad vigt eller förbrytelsen i öfrigt vara jemförelsevis obetydlig, synes mig i dylika ringare fall förbrytelsen böra få umgällas med böter.

Hvad derefter angår offentliggörande i visst fall af underrättelser om krigsmagtens ställning och rörelser m. m., synes mig t. f. chefen för generalstaben hafva anfört tillfyllestgörande skäl därför, att dylikt offentliggörande bör vara förbjudet vid krigsfara såväl som under krigstid och afse ej blott krigsmagtens ställning eller rörelser, utan ock andra åtgärder eller anstalter för försvaret. Att Konungen bestämmer, när förbudet skall träda i tillämpning, är uppenbarligen nödigt, då förbudet skall gälla äfven vid krigsfara, och innebär dessutom en afsevärd fördel så till vida, som i sammanhang dermed jemväl kunna gifvas närmare föreskrifter, hvilka möjliggöra underrättelsers meddelande så snart och i den mån sådant kan ske utan men för försvarsverket. I fråga om det ansvar, som bör följa å öfverträdelse af omförmälta förbud, torde skilnad böra göras mellan det fall, då en underrättelse af ifrågavarande slag blifvit offentliggjord i uppsåt att derigenom för fienden uppenbara krigsmagtens ställning eller rörelser eller något rådslag eller beslut derom, och det fall, då dylikt för-

rådskt uppsåt icke föreligger, utan offentliggörandet skett allenast i syfte att åt allmänheten inom fosterlandet lemna meddelanden om landets försvarsverk. I förra fallet finnes uppenbarligen ingen anledning att för brottet, därför att det föröfvats medelst tryckt skrift, stadga mindre ansvar, än som i 8 kap. allmänna strafflagen finnes för samma brott, på annat sätt begånget, bestämdt; i senare fallet åter torde visserligen förbrytelsens farlighet för riket betinga, att den i regel belägges med urbota straff, men detta straff dock kunna stanna vid fängelse, hvarjemte äfven här i ringare fall bötesansvar bör kunna anses till fyllest.

Den andra af ofvan omförmälta underdåniga framställningar angående ändring i tryckfrihetsförordningen har blifvit gjord af den utaf Eders Kongl. Maj:t den 11 september 1891 tillsatta komité för utarbetande af föreskrifter till beredande af upplysningar angående dömde förbrytare m. m.

I det underdåniga betänkande, som denna komité den 30 september 1892 afgifvit, har komitén förmält sig anse lämpligaste sättet att bereda domstolar och andra myndigheter upplysningar rörande dömde förbrytare vara, att för ändamålet inom justitiedepartementet inrättades ett särskildt straffregister, innehållande uppgifter angående dem, som genom utslag af rikets domstolar blifvit dömda till straffarbete eller fängelse eller för snatteri till böter, hvarjemte registret äfven skulle innehålla uppgifter angående dem, som blifvit ställda under framtiden för gröfre brott; och har komitén jemväl öfverlemnadt uppgjort förslag till »förordning angående straffregister», hvilket förslag, för att redan nu komma till Riksdagens kännedom, torde få såsom bilaga fogas till detta protokoll.

Angående straffregistret har komitén ansett det vara af synnerlig vigt, att de deri ingående straffuppgifterna icke varda tillgängliga för den stora allmänheten, hvadan ock i 15 § af omförmälta författningsförslag intagits bestämmelser angående de fall, i hvilka utdrag af registret borde få utbekommas.

För att dylikt skydd skall kunna åt straffregistret beredas, erfordras emellertid — enligt hvad komitén påvisat — att gällande tryckfrihetsförordning undergår någon ändring, i hvilket afseende komitén föreslagit, att till den i 2 § 4 mom. tryckfrihetsförordningen nu förekommande bestämmelse, att »ingen må tillåtas att i andra fall, än allmänna lagen och nu gällande författningar utstaka, meddela eller till tryck utlemna utdrag af kyrkoböcker eller af andra själavården och kyrkodisciplinen rörande

handlingar, i afseende på enskilda personers lefverne och seder, såvidt de lända dem till skada eller förklenande», måtte fogas ett tillägg derom, att ej heller utdrag af det i justitiedepartementet inrättade straffregister må meddelas i andra fall än gällande författning utstakar.

I afseende på detta förslag anför komitén vidare, att förbudet mot utlemnande af utdrag ur kyrkoböckerna eller af andra själavården och kyrkodisciplinen rörande handlingar i afseende på enskilda personers lefverne och seder vore inskränkt till sådana fall, då utdragen skulle lända de enskilda till skada eller förklenande. Blefve enahanda inskränkning gällande i fråga om utdrag af registret, skulle deraf följa, att från registret finge utgifvas intyg derom, att angående viss uppgifven person icke förekomme någon anteckning i straffregistret, så snart förhållandet verkligen vore sådant. Beträffande den, som vid sökande af anställning eller eljest vid påfordran icke kunde förete dylikt intyg, skulle åter dragas den slutsats, att han blifvit för brott dömd; och på detta sätt skulle i verkligheten hafva tillskapats en ny art frejdebetyg, som i icke ringa mån kunde motverka hvad man åsyftat att vinna med de påbudna inskränkningarna i prestbetygens innehåll. Af sådan anledning hade komitén ansett förbud mot meddelande af utdrag ur straffregistret icke, såsom förbudet mot utlemnande af utdrag ur kyrkoböcker och dylika handlingar, böra göras beroende derpå, huruvida upplysningarna vore för den efterfrågade personen gynsamma eller icke.

Vid öfvervägande af komiténs förslag till förordning angående straffregister har jag funnit detsamma vara egnadt att läggas till grund för blifvande bestämmelser i ämnet. Jag är äfven ense med komiterade derutinnan, att, om ett straffregister varder inrättadt, det jemväl bör vara skyddadt mot obehörigt offentliggörande.

Då detta skydd icke kan åstadkommas i annan ordning än som för grundlagsändring finnes stadgad, synes mig angeläget vara, att redan nu förslag till dylik grundlagsändring förelägges Riksdagen.

I afseende på grundlagsändringens beskaffenhet synes mig komiterades förslag vara lämpligt; dock torde det icke vara nödigt att i grundlag fastslå, att straffregistret skall föras i justitiedepartementet, utan möjlighet lemnas öppen att, i händelse så skulle finnas lämpligare, förlägga registret äfven till annan myndighet. Det synes mig alltså böra såsom tillägg till ofvanberörda föreskrift i tryckfrihetsförordningen stadgas, att utdrag af det i riket inrättade straffregister icke må meddelas i andra fall än gällande författning utstakar.»

I sammanhang med den kongl. propositionen i hvad den afser ändring af 3 § 10:o tryckfrihetsförordningen har utskottet till behandling förehafvt en af herr O. M. Björnstjerna inom Första Kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, n:o 50, deruti motionären hemställt, att Riksdagen, med godkännande i öfrigt af Kongl. Maj:ts föreliggande förslag till ändrad lydelse af 3 § 10:o tryckfrihetsförordningen, måtte för sin del besluta: att i samma moments senare del, efter orden »åtgärder eller anstalter för försvaret», tillägges: »med mindre tillstånd dertill gifvits af vederbörande myndighet».

Till stöd för detta förslag har motionären hufvudsakligen anfört:

Om än någon osäkerhet kunde uppstå beträffande rätta tolkningen af orden »sedan Konungen deremot meddelat förbud», torde dock momentet svårligen kunna tydas annorlunda än som innefattande ett ovilkorligt förbud att vid krigsfara och under hela den tid, kriget fortfar, meddela den ringaste underrättelse beträffande hvad som derunder tilldroge sig, hvilket i sanning blefve allt för drakoniskt. Föredraganden, dåvarande statsrådet, hade ej förbisett detta, då han till protokollet yttrar: »att Konungen bestämmer, när förbudet skall träda i tillämpning, är uppenbarligen nödigt, då förbudet skall gälla äfven vid krigsfara, och innebär dessutom en afsevärd fördel så till vida, som i sammanhang dermed jemväl kunna gifvas närmare föreskrifter, hvilka möjliggöra underrättelsers meddelande, så snart och i den mån sådant kan ske utan men för försvarsverket». För motionären vore dock oförklarligt, huru Konungen skulle kunna gifva »närmare föreskrifter», som stode i strid med ordalydelsen i en gällande grundlag. För att kunna utfärda sådana föreskrifter, måste väl ett bemyndigande dertill införas i sjelfva lagen, och syntes detta lämpligast böra ske genom att i det kongl. förslaget, efter orden: »eller anstalter för försvaret», tillades: — *med mindre tillstånd dertill gifvits af vederbörande myndighet*, — ett tillägg, som stode i full öfverensstämmelse med en liknande bestämmelse i första punkten af samma moment. De närmare föreskrifter, Konungen senare funne nödigt att utfärda, komme då ej i strid med ordalydelsen i tryckfrihetsförordningen och borde i främsta rummet gälla bestämmande af de myndigheter, som skulle ega att granska och meddela tillstånd till tryckning af sådana underrättelser, i hvilket afseende omständliga föreskrifter ej torde böra i lagen införas.

Beträffande först Kongl. Maj:ts förslag om införande i 2 § 4:o tryckfrihetsförordningen af en särskild bestämmelse till beredande af erforderligt skydd mot obehörigt offentliggörande af vissa försvarsverket rörande hand-

lingar, synes det utskottet vara af synnerlig vigt att en sådan bestämmelse i nämnda grundlag kommer till stånd. För hvarje land med ett ordnad försvar måste det naturligen vara en oafvislig pligt att noga och allvarligt tillse, att sådana brister i lagstiftningen afhjelpas, som kunna hafva till följd, att det i fredstid fortgående arbetet för försvaret varder mindre effektivt eller till och med fruktlöst och att värdet af gjorda uppoffringar för försvarsväsendets nöjaktiga ordnande omintetgöres eller förringas.

I fråga om den affattning, som bör gifvas åt det i förevarande hänsende erforderliga stadgandet, kan utskottet emellertid icke i allo dela den mening, som uti ofvan anförda yttrande till stadsrådsprotokollet uttalats. Chefen för justitiedepartementet har deruti förklarar sig anse det vara lämpligast, att åt Konungen öfverlemnas att bestämma hvilka försvarsverket rörande handlingar som böra hållas hemliga, helst det svårigen torde vara möjligt att inom den trånga ramen af ett grundlagsbud nöjaktigt angifva samma handlingar, så att å ena sidan sådana icke undanhölles offentligheten, hvilka kunde utan skada offentliggöras, och å andra sidan handlingar, hvilkas hemlighållande vore af vigt för rikets säkerhet, icke blefve på grund af ett ofullständigt grundlagsstadgande delgifna allmänheten. Utskottet har deremot ansett det vara önskvärdt, om den föreslagna begränsningen af tryckfriheten kunde ske genom ett stadgande, så bestämdt och tydligt affattadt, att den som har att ställa sig det samma till efterrättelse deruti erhåller tillräcklig ledning för sin uppfattning om vidden af det förbud, som med stadgandet afses, på samma gång som erforderlig trygghet vinnes för att alla sådana handlingar, hvilkas hemlighållande är af vigt för rikets säkerhet, komma i åtnjutande af ifrågavarande skydd. Då en lycklig lösning af denna viktiga fråga härigenom torde inom Riksdagen underlättas, har utskottet sökt öfvervinna de svårigheter, som äro förbundna med ett närmare angifvande af de fall, som med det föreslagna lagbudet böra afses. För de grunder, som härvid för utskottet varit bestämmande, anser sig utskottet böra i det följande något närmare redogöra.

I första rummet framträder betydelsen af att alla de handlingar, som röra härens eller flottans ställande på krigsfot eller deras mobilisering varda undanhållna offentligheten. Erfarenheten har visat, huru viktigt det är för ett lands försvarskrafter att hafva allt det arbete redan i fred noga förberedt, som afser deras öfvergång till krigsfot, så att denna öfvergång må kunna ega rum med största möjliga ordning och skyndsamt, hvarigenom man vinner utsigt att förekomma sin motståndare och kanske till och med förmår afvända en hotande krigsfara. Men det är

också gifvet att alla de handlingar, som afse planläggandet af ifrågavarande arbete, måste med den största omsorg hemlighållas, på det icke genom deras obehöriga offentliggörande en eventuel motståndare må kunna på förhand beräkna våra försvarskrafters krigsberedskap äfvensom deras styrka och sammansättning på krigsfot, hvarigenom en sådan motståndares anfallsförsök mot vårt land skulle i högst väsentlig mån underlättas. Allt hvad som rör denna s. k. mobilisering är därför också i andra länder föremål för ett sorgfälligt hemlighållande. Till detta slag af handlingar rörande försvarsverket, som böra hemlighållas, räknar utskottet äfven de planer för fästningars, förberedda eller tänkta försvarsställningars, minpositioners m. m. anordning, förstärkning och bestyckning, hvilka måste redan i fredstid vara uppgjorda men först vid härens och flottans ställande på krigsfot kunna till hela sin omfattning bringas till verkställighet. En naturlig följd häraf blifver, att alla de kartor, ritningar och beskrifningar, som kunna röra ifrågavarande åtgärder eller anstalter för försvaret, äfven böra inneslutas inom förbudet mot offentliggörande.

Emellertid är det icke nog härmed. Sedan hären blifvit försatt på krigsfot, hvilket för de särskilda truppförbanden eger rum på de öfver hela landet vidt skilda mötes- och garnisonsplatserna, måste den sammandragas i högre förband till närheten af det kustområde eller den landsträcka, som synes vara hotad af ett fiendtligt anfall, eller utföra sin s. k. strategiska uppmarsch. Det ligger i sakens natur, att äfven dessa åtgärder, af hvilkas ordnade och snabba utförande det i sista hand kan bero, om vår armé hinner att förekomma fienden och omöjliggöra hans landstigning eller infall i vårt land, äfvenledes redan i fredstid måste vara på det sorgfälligaste förberedda och planlagda. Under den strategiska uppmarschen måste alla för ändamålet användbara ständiga och tillfälliga kommunikationsleder till lands och sjös så mycket som möjligt tagas i anspråk, på det att tiden för hithörande truppflyttningar må till det minsta möjliga nedbringas, hvaraf lätt inses, att i fredstid planer för ifrågavarande kommunikationers användning under olika förutsättningar måste vara i alla enskildheter uppgjorda. Likaså är tydligt, att i samband härmed bör vara öfvertäckt och förberedt, hvilka förbindelseleder — det må nu vara till lands eller sjös — under dessa olika förutsättningar måste förstöras eller för en eventuel fiende göras obrukbara. Till allt detta hör naturligen både noggranna beskrifningar, jemte tillhörande kartor och ritningar, öfver betydelsefullare förbindelseleder och rent militära bedömanden af deras användning till försvarets tjänst. Det synes utskottet sålunda vara en högeligen vigtig sak, att äfven alla till denna strategiska uppmarsch hörande handlingar varda skyddade mot

offentliggörande, på det att icke den tid, som härför erfordras, och det sätt, hvarpå densamma under olika förutsättningar är afsedd att verkställas, må komma till en eventuel motståndares kännedom och våra försvarskrafter derigenom bringas i ett läge, som kan för rikets säkerhet medföra allvarlig våda. I den föreslagna grundlagsbestämmelsen anser utskottet slutligen äfven böra innefattas förbud mot offentliggörande af sådana uppfinningar på det militärtekniska området, hvilka kunna vara af betydelse och hvilkas hemlighållande i ett eller annat afseende kan bringa våra försvarskrafter i ett gynnsammare läge än motståndarens.

Denna grundlagsbestämmelse bör derföre, hvad angår de handlingar rörande försvarsverket till lands och sjös, som skola hemlighållas, omfatta ej mindre handlingar, rörande krigsmagtens ställande på krigsfot och användning till rikets försvar samt militära positioner, kommunikationsleder eller uppfinningar, än äfven kartor, ritningar, planer och beskrifningar, rörande sådana åtgärder eller anstalter för försvaret.

Hvad angår affattningen i öfrigt af den föreslagna bestämmelsen, har utskottet, som anser det vara riktigt att utlemnande af ifrågavarande handlingar endast bör kunna förvägras i det fall, att deras offentliggörande blifvit, såsom för rikets säkerhet vådligt, genom förordnande af Konungen förbjudet, visserligen funnit det icke böra kunna förekomma någon tvekan derom, att, äfven med förslaget nuvarande lydelse, Konungens beslut angående handlingarnas hemlighållande endast böra i statsrådet fattas; men, på det att under hvarje förhållande tydligen må framgå, att en i konstitutionellt hänseende fullt betryggande form skall gifvas åt dylika beslut, synes det utskottet vara lämpligt, att ett uttryckligt stadgande härom meddelas.

Vidkommande de föreslagna straffbestämmelserna, hvilka skulle tillämpas såväl vid utlemnande som vid offentliggörande i tryck af hemliga handlingar, tillåter sig utskottet erinra derom, att uti strafflagen finnas stadganden, som äro tillämpliga vid olofligt utlemnande af dylika handlingar. Utskottet har fördenskull ansett det icke vara behöfligt att i tryckfrihetsförordningen föreskrifves straff annat än för offentliggörande i tryck af hemliga handlingar af ifrågavarande beskaffenhet. Härvid torde dock, likasom i motsvarande stadgande i 8 kap. 19 § strafflagen, böra för straffbarhet förutsättas, att den, som öfverträder förbudet mot sådant offentliggörande, har sig veterligt, att handlingarna böra hemliga hållas. I öfrigt har utskottet mot de föreslagna straffbestämmelserna icke haft något att anmärka.

Mot Kongl. Maj:ts förslag om införande i 2 § 4:o tryckfrihetsförordningen af en bestämmelse derom, att utdrag af det straffregister, som må komma att i riket inrättas, icke får meddelas i andra fall än gällande författning utstakar, har utskottet icke haft anledning till någon erinran, hvadan utskottet, på de skäl som chefen för justitiedepartementet till stöd för nämnda förslag anfört, tillstyrker bifall till den kongl. propositionen i denna del.

Beträffande slutligen Kongl. Maj:ts förslag om ett tillägg till 3 § 10:o tryckfrihetsförordningen, innehållande förbud i visst fall mot offentliggörande i tryck under krigstid eller vid krigsfara af underrättelser om krigsmagtens ställning och rörelser m. m., har chefen för justitiedepartementet anfört tillfyllestgörande skäl för fastställandet i tryckfrihetsförordningen af en dylik tilläggsbestämmelse; och anser utskottet, i likhet med departementschefen, att offentliggörande af sådana underrättelser bör vara förbjudet först sedan Konungen derom förordnat. De i herr Björnstjernas motion uttalade betänkligheterna mot den föreslagna affattningen af förevarande bestämmelse synas utskottet icke kunna tillmätas någon betydelse, då det lär vara uppenbart, att, om Konungen eger rätt att uti ifrågasvarande hänseende meddela förbud, han också i och med detsamma har befogenhet att i vissa hänseenden inskränka förbudet äfvensom att, när han så för godt finner, helt och hållet eller delvis upphäfva ett sådant förbud; och torde sålunda det af motionären föreslagna tillägget icke vara af behovet påkalladt. För att emellertid bestämmelsen må i berörda afseende erhålla en sådan affattning, som tydligen utmärker vidsträcktheten af Konungens befogenhet i nämnda hänseende och på det att af densamma må synas, att Konungens beslut äfven i dessa fall böra i statsrådet fattas, har utskottet ansett sig böra hemställa om den förändring af förslaget i denna del, att af bestämmelsens ordalydelse framgår, att densamma blott afser sådana underrättelser om krigsmagtens ställning eller rörelser eller om andra åtgärder eller anstalter för försvaret, hvilkas offentliggörande Konungen i statsrådet förbjudit. I fråga om de straffbestämmelser, som föreslagits, har utskottet deremot icke haft något att erinra.

I enlighet med hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet hemställa:

I. att Riksdagen, med förklarande att Kongl. Maj:ts proposition i den del, hvarom i denna punkt är fråga, icke kan oförändrad bifallas, ville antaga att hvila till

grundlagsenlig behandling följande förslag till förändrad lydelse af 2 § 4:o tryckfrihetsförordningen:

§ 2.

4:o) — — — — —
Att ej några ministeriella handlingar — — — — —

— — — — — femtio riksdaler.
Att sådana kartor, ritningar, planer, beskrifningar och andra handlingar, rörande krigsmagtens ställande på krigsfot och användning till rikets försvar samt militära positioner, kommunikationsleder eller uppfinningar, hvilkas offentliggörande kan medföra våda för rikets säkerhet och om hvilka Konungen i statsrådet förordnat, att de skola hållas hemliga, icke må utlemnas. Den, som i tryck offentliggör sådan handling, straffes, der honom veterligt är, att den bör hemlig hållas, med fängelse från och med en månad till och med två år eller i ringare fall med böter från och med trettiotre riksdaler sexton skillingar till och med trehundra-trettiotre riksdaler sexton skillingar, och skriften konfiskeras.

II. att Riksdagen ville antaga att hvila till grundlagsenlig behandling följande, genom Kongl. Maj:ts proposition framlagda förslag till förändrad lydelse af 2 § 4:o tryckfrihetsförordningen:

§ 2.

4:o) — — — — —
Att protokoll — — — — —
— — — — — sexton skillingar.

Att ingen må tillåtas att, i andra fall än allmänna lagen och nu gällande författningar utstaka, meddela eller till tryck utlemna utdrag af kyrkoböcker eller af andra själavården och kyrkodisciplinen rörande handlingar, i afseende på enskilda personers lefverne och seder, såvidt de lända dem till skada eller förklenande; och att

ej heller utdrag af det i riket inrättade straffregister må meddelas i andra fall, än gällande författning utstakar. Den häremot bryter, böte trettiotre riksdaler sexton skillingar.

III. att Riksdagen, med förklarande att Kongl. Maj:ts proposition i den del, hvarom i denna punkt är fråga, icke kan oförändrad bifallas, samt med afslag å herr Björnstjernas motion, ville antaga att hvila till grundlagsenlig behandling följande förslag till förändrad lydelse af 3 § 10:o tryckfrihetsförordningen:

§ 3.

10:o) Allt kungörande i tryck af hvad som hörer till statens å färde varande underhandlingar med främmande magter, eller eljest af Konungens, i sammanhang med dem, tillärnade beslut och afsigter, samt dess ministrars, råds och sändebuds värf, om det ej sker med regeringens tillstånd, eller med officiel tillåtelse; förbrytelsen straffes enligt allmän lag, och skriften konfiskeras; och kungörande i tryck, under krigstid eller vid krigsfara af sådana underrättelser om krigsmagtens ställning eller rörelser eller om andra åtgärder eller anstalter för försvaret, hvilka offentliggörande Konungen i statsrådet förbjudit. Den häremot bryter, straffes efter allmän lag, om gerningen är i den med straff belagd, men eljest med fängelse från och med en månad till och med två år eller i ringare fall med böter från och med trettiotre riksdaler sexton skillingar till och med trehundra trettiotre riksdaler sexton skillingar, och skriften konfiskeras.

Stockholm den 10 april 1896.

På utskottets vägnar:

O. BERGIUS.

Reservationer

af herrar *Dahn*, *Bengtsson*, *Boström* och *Gyllensvärd*, hvilka anført:

»I likhet med utskottets flertal hysa äfven vi den åsigten, att viktiga bestämmelser om krigsmagtens mobilisering böra, såvidt möjligt är, hållas hemliga, men då såväl Kongl. Maj:ts proposition som i *vissa delar* äfven utskottets förslag synts oss kunna gifva anledning till olika uppfattning om, huru långt sekretessen härvidlag bör sträcka sig och densamma möjligen kunde komma att gå in på områden, hvarigenom Riksdagens granskningsrätt med afseende på de af densamma beviljade medlens användande inskränktes, hafva vi ej kunnat vara med om vare sig Kongl. Maj:ts eller utskottets förslag. Vi frukta nemligen för, att antagandet af någotdera af nämnda förslag kan leda derhän, att ej blott den rätt att taga kännedom om handlingar rörande beställningar och leveranser för statens behof, hvilken för närvarande tillkommer hvem det önskar, mer än nödigt inskränkes, utan att äfven konstitutionsutskottets och statsrevisorernas rätt kan komma att kringskäras. Och vår fäderneärfda tryckfrihet är, oaktadt det missbruk af densamma, som väl någon gång eger rum, sannerligen ett alltför dyrbart arf att utan den mest trängande nödvändighet tillspillo-gifva ens någon del deraf. På grund af det anförda anse vi:

I. att Riksdagen, med förklarande att Kongl. Maj:ts proposition i den del, hvarom i denna punkt är fråga, icke kan oförändrad bifallas, ville antaga att hvila till grundlagsenlig behandling följande förslag till förändrad lydelse af 2 § 4:o tryckfrihetsförordningen:

§ 2.

4:o) — — — — —
Att ej några ministeriella handlingar — — — — —
— — — — — femtio riksdaler.

Att mobiliseringsplaner för hären och flottan och planer för deras sammandragning eller samverkan äfvensom kartor och beskrifningar öfver rikets fästningsverk, minförsvar och militära farleder i rikets skärgårdar ej må, sedan Konungen i statsrådet fattat beslut om deras hemlighållande och detta beslut blifvit vederbörligen kungjordt, utan Konungens särskilda tillstånd utlemnas; dock att härigenom konstitutionsutskottets och stats-

revisorernas rätt ej inskränkes. Den, som i tryck offentliggör sådan handling, som här ofvan sägs, straffes, der honom veterligt är, att den bör hållas hemlig, med fängelse från och med en månad till och med två år eller i ringare fall med böter från och med trettiotre riksdaler sexton skillingar till och med trehundra-trettiotre riksdaler sexton skillingar, och skriften konfiskeras.

II. och III. lika med utskottets förslag»;

af herrar *Elowson* och *Vahlin*, som ansett, det utskottet bort hemställa:

I. att Riksdagen, med förklarande att Kongl. Maj:ts proposition i den del, hvarom i denna punkt är fråga, icke kan oförändrad bifallas, ville antaga att hvila till grundlagsenlig behandling följande förslag till förändrad lydelse af 2 § 4:o tryckfrihetsförordningen:

§ 2.

4:o)

Att ej några ministeriella handlingar

femtio riksdaler.

Att mobiliseringsplaner eller till grund för dem liggande handlingar, hvilkas offentliggörande, såsom för rikets säkerhet vådligt, blifvit af Konungen genom i statsrådet fattadt och behörigen kungjordt beslut förbjudet, ej må utlemnas. Den, som i tryck offentliggör sådan mobiliseringsplan eller sådan handling, straffes, der honom veterligt är, att den bör hemlig hållas, med fängelse från och med en månad till och med två år eller i ringare fall med böter från och med trettiotre riksdaler sexton skillingar till och med trehundra-trettiotre riksdaler sexton skillingar, och skriften konfiskeras.

II. att Riksdagen ville antaga att hvila till grundlagsenlig behandling följande, genom Kongl. Maj:ts proposition framlagda förslag till förändrad lydelse af 2 § 4:o tryckfrihetsförordningen.

§ 2.

4:o)

Att protokoll

sexton skillingar

Att ingen må tillåtas att, i andra fall än allmänna lagen och nu gällande författningar utstaka, meddela eller till tryck utlemna utdrag af kyrkoböcker eller af andra själavården och kyrkodisciplinen rörande handlingar, i afseende på enskilda personers lefverne och seder, såvidt de lända dem till skada eller förklenande; och att ej heller utdrag af det i riket inrättade straffregister må meddelas i andra fall, än gällande författning utstakar. Den häremot bryter, böte trettiofire riksdaler sexton skillingar.

III. att Riksdagen, med förklarande att Kongl. Maj:ts proposition i den del, hvarom i denna punkt är fråga, icke kan oförändrad bifallas, samt med afslag å herr Björnstjernas motion, ville antaga att hvila till grundlagsenlig behandling följande förslag till förändrad lydelse af 3 § 10:o tryckfrihetsförordningen:

§ 3.

10:o) Allt kungörande i tryck af hvad som hör till statens å färde varande underhandlingar med främmande magter, eller eljest af Konungens, i sammanhang med dem, tillärnade beslut och afsigter, samt dess ministrars, råds och sändebuds värf, om det ej sker med regeringens tillstånd, eller med officiel tillåtelse; förbrytelsen straffes enligt allmän lag, och skriften konfiskeras; och

kungörande i tryck, under krigstid eller vid krigsfara af sådana under rättelser om krigsmagtens ställning eller rörelser eller om andra åtgärder eller anstalter för försvaret, hvilkas offentliggörande Konungen i statsrådet förbjudit. Den häremot bryter, straffes efter allmän lag, om gerningen är i den med straff belagd, men eljest med fängelse från och med en månad till och med två år eller i ringare fall med böter från och med trettiofire riksdaler sexton skillingar till och med trehundra trettiofire riksdaler sexton skillingar, och skriften konfiskeras;»

---

samt af herr Johnsson.

Herr Alin har begärt få här antecknad, att han icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet.
